

Дело C-699/23**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

16 ноември 2023 г.

Запитваща юрисдикция:Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de Donostia — San Sebastián
(Испания)**Дата на акта за преюдициално запитване:**

13 ноември 2023 г.

Жалбоподател:

FG

Отвeтник:

Caja Rural de Navarra, S.C.C.

Предмет на главното производство

Договор за ипотечен кредит — Комисиона за обработка — Неравноправност

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Член 267 ДФЕС — Преюдициално запитване за тълкуване — Съвместимост на практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания) във връзка с комисионите за обработка с практиката на Съда — Критерии

Преюдициални въпроси

1. Противоречи ли на принципа на прозрачност събирането на „комисиона за обработка“ за предоставянето от страна на доставчика на услуги, които не е уточнил нито по отношение на съдържанието им, нито по отношение на отделеното за тях време, което не позволява на потребителя да провери, от една страна, дали събирането ѝ съответства на договореното или посоченото

в тарифите или при всички случаи дали е разумно спрямо вида на услугата, и от друга страна, дали не е налице припокриване на услуга, дали не плаща за услуги, възнаградението за които вече е включено във възнаградителните лихви, и дали доставчикът не дублира събирането на комисионата за друга услуга?

2. Противоречи ли на принципа на прозрачност обстоятелството, че доставчикът не включва в рекламата на предлагания от него лихвен процент за потребителски ипотечни кредити и „комисионата за обработка“, която се плаща задължително при подписване на рекламирания договор, особено когато тази комисиона представлява известен, предварително определен и непроменлив процент върху отпуснатата сума, каквато и да е тя?

3. Ако проучването на искането за отпускане на кредит и свързаните с него дейности, събирането и анализът на информацията за кредитоспособността на заявителя и възможността му да погасява вноските по кредита през целия срок на договора и оценката на представените обезпечения са услуги, които се заплащат чрез комисионата за обработка при одобряване на искането за отпускане на кредит и подписване на договора, но не и при отхвърлянето на искането, може ли да се приеме, че става въпрос за услуги, присъщи за банковата дейност, които са част от нейния протокол за сигурност, и разходът за тях следва да се поеме от институцията, както е предвидено в Директива 2014/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно договорите за кредити за жилищни недвижими имоти за потребители?

4. Ако се окаже, че с комисионата за обработка се заплащат услуги, които не са присъщи за дейността на институцията заемодател, поради което те се заплащат отделно от възнаградителната лихва, не трябва ли посочената институция да предостави на потребителя съответната фактура заедно с разбивка на сумата по нея и ДДС за всички предоставени услуги?

5. Противоречи ли на принципа на прозрачност обстоятелството, че доставчик, който изисква да се заплаща комисиона за обработка като възнаградение за няколко много конкретни услуги, не издава и не предоставя на потребителя преди подписването на договора тарифа/почасова ставка за всяка една от тях, така че той да може, от една страна, да се запознае предварително с окончателните разходи по договора му за кредит, и от друга страна, да сравни цената на посочените услуги с предлаганите цени от други доставчици?

6. В съответствие ли е с принципа на прозрачност събирането на комисиона от доставчика за няколко много конкретни услуги, необходими за подписването на договора, който и двете страни искат да сключат, чрез удържане на процент от общия размер на отпуснатия кредит, така че една и съща услуга, предоставена от един и същ брой лица и за един и същ период от време, се фактурира като „комисиона за обработка“ в различни размери в зависимост от сумата на отпуснатия в конкретния случай кредит?

7. Противоречи ли на член 4, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО проверка за прозрачност, при която клаузата относно комисионата за обработка се счита за неравноправна, ако стойността на комисионата надвишава определен размер, изведен от извлечени от интернет статистически данни за събираните комисиони?

8. Противоречи ли на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО национална съдебна практика, съгласно която непропорционалността на комисионата за обработка се определя на базата на прилаганите в Испания към съответната дата суми на комисионите за обработка, които комисиони са начислявани в момент, в който в Испания не се е упражнявал контрол за неравноправност на клаузите относно тази комисиона?

9. Противоречи ли на принципа на ефективност обстоятелството, че при договорите, сключени преди транспонирането от Кралство Испания във вътрешния му правен ред на Директива 2014/17/ЕС, доставчикът събира комисиона за обработка като възнаграждение за проучването на кредитоспособността на потенциалния кредитополучател и кредитния риск, когато след транспонирането на посочената директива тези проучвания вече не могат да предполагат никакъв разход за потенциалния кредитополучател?

10. Трябва ли член 3, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО да се тълкува в смисъл, че не допуска национална съдебна практика като установената от Tribunal Supremo (Върховен съд) с решение 816/2023 от 29 май 2023 г., съгласно която контролът за неравноправност на клаузата относно „комисионата за обработка“ не изисква тя да уточнява за кои услуги се заплаща комисионата за обработка, нито на каква цена се фактурират, а се свежда до проверката дали посочената клауза съдържа ясно платимата от потребителя сума и дали тази сума не надвишава определената граница, за да се счита за непропорционална?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори: съображения 12, 13, 19, 20 и 24 и членове 3, 4, 5, 6 и 7

Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар: член 7

Директива 2014/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 февруари 2014 година относно договорите за кредити за жилищни недвижими имоти за потребители: приложение II, част Б, раздел 4, точка 3, първо изречение

Разпоредби от националното право, на които се прави позоваване

Разпоредбите за банкова прозрачност в испанското право предвиждат специфичен правен режим за комисионата за обработка, различен от този на другите банкови комисиони. Параграф 4 от приложение II към Orden sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (Наредба за прозрачност на финансовите условия по ипотечните кредити) от 5 май 1994 г. предвижда следното:

„1. Комисиона за обработка — всички разходи за проучването, одобряването и разглеждането на искането за ипотечен кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на институцията заемодател във връзка с отпускането на заема, трябва задължително да бъдат включени в една-единствена комисиона, наречена комисиона за обработка, която е платима еднократно. Размерът, начинът и моментът на плащане на комисионата се уреждат в настоящата клауза. [...]

2. Други последващи комисиони и разходи — освен „комисионата за обработка“, за сметка на заемателя могат да се договарят само: [...] с) Комисионите, които са надлежно съобщени на Банката на Испания в съответствие с разпоредбите на Наредбата от 12 декември 1989 г. и нейните правилници за приложение, и съответстват на конкретно предоставена от кредитната институция услуга, различна от обичайното административно обслужване на кредита“.

Този различен правен режим на комисионата за обработка в сравнение с правния режим на другите банкови комисиони е запазен в първоначалната редакция на Ley 2/2009, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito (Закон 2/2009 от 31 март 2009 г. за договарянето на ипотечни заеми или кредити с потребителите, както и на посредническите услуги за сключването на договори за заем или кредит) от 31 март 2009 г. Член 5 от посочения закон предвижда следното относно задълженията за прозрачност по отношение на тарифите за комисиони и разноски:

„1. Предприятията определят свободно своите тарифи за комисиони, условия и разноски, които могат да бъдат възложени на потребителите без други ограничения освен съдържащите се в този закон, Закона от 23 юли 1908 г. и Кралски законодателен декрет 1/2007 от 16 ноември 2007 г. по отношение на неравноправните клаузи. В тарифите, включващи комисиони или компенсации и разходите, които могат да бъдат поискани, включително консултантските дейности, се посочват случаите и евентуално честотата, с която се прилагат. Комисионите, компенсациите или разходите, възложени на клиента, трябва да съответстват на действително предоставени услуги или направени разходи. За услуги, които не са изрично приети или заявени от клиента, не се дължи комисиона или разходи.

2. Независимо от предходния параграф: [...] b) При заемите или кредитите, обезпечени с жилищна ипотека, комисионата за обработка, която е платима еднократно, включва всички разходи за проучването, одобряването и разглеждането на искането за заем или ипотечен кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на предприятието във връзка с отпускането на заема или кредита. При заеми или кредити в чуждестранна валута комисионата за обработка включва и всяка комисиона за обмяна на валута при отпускането на заема или кредита. Другите прилагани по тези заеми или кредити от предприятието комисиони и разноски, които могат да бъдат възложени на потребителя, трябва да съответстват на конкретно предоставена услуга, различна от отпускането или обичайното обслужване на заема или кредита“.

Понастоящем този правен режим се съдържа в Ley 5/2019, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (Закон 5/2019 за кредитите за недвижими имоти) от 15 март 2019 г., член 14 (относно правилата за прозрачност при предлагането на кредити за недвижими имоти) от който предвижда следното:

„3. Могат да се възлагат разходи или да се събират комисиони за услуги, свързани с кредитите, само ако са заявени или приети изрично от кредитополучателя или потенциалния кредитополучател и при условие че съответстват на действително предоставени услуги или на направени разходи, които могат да бъдат доказани.

4. Ако е договорена комисиона за обработка, тя е платима еднократно и включва всички разходи за проучването, разглеждането или одобряването на искането за кредит или други подобни разходи, присъщи за дейността на кредитора във връзка с отпускането на кредита. При кредити в чуждестранна валута комисионата за обработка включва и всяка комисиона за обмяна на валута при отпускането на кредита“.

Към настоящия спор са приложими и Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Кралски законодателен декрет 1/2007 за одобряване на преработения текст на Общия закон за защита на потребителите и ползвателите и други допълващи закони) от 16 ноември 2007 г. (член 8, букви b) и d), членове 60, 80, 82 и 83), Ley 26/88 sobre disciplina e intervención de entidades de crédito (Закон 26/88 относно дисциплината и контрола на кредитните институции) от 29 юли 1988 г., Ley 7/1998, sobre condiciones generales de la contratación (Закон 7/1998 за общите договорни условия) от 13 април 1998 г. (член 3, член 8, параграф 1, член 8, параграф 2, член 5, параграф 5, членове 7 и 10) и Código Civil (Граждански кодекс) (член 1303).

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 На 22 януари 2010 г. жалбоподателят сключва с ответника договор за ипотечен кредит с максимален размер 168 200 евро и срок на погасяване 30 години, платими на 360 месечни вноски. Сред клаузите му е включена четвърта клауза относно комисионата за обработка със следния текст: „По кредита се плаща комисиона за обработка в размер на 0,35 % върху първоначалната сума на отпуснатия кредит, която е платима еднократно от КРЕДИТОПОЛУЧАТЕЛЯ при подписването на настоящия договор“. В резултат на това жалбоподателят плаща 588,70 евро комисиона за обработка при подписването на договора.
- 2 На 6 април 2022 г. жалбоподателят предявява иск пред запитващата юрисдикция, с който по-специално иска да се обяви посочената комисиона за обработка за неравноправна.

Основни твърдения на страните в главното производство

- 3 Според жалбоподателя комисионата за обработка е неравноправна. По-конкретно той счита, че практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд) (в частност установената с решение 816/2023 от 29 май 2023 г. (ES:TS:2023:2131) не съответства на практиката на Съда (по-специално на решения от 16 юли 2020 г., CaixaBank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578, и от 16 март 2023 г., CaixaBank (Комисиона за обработка на кредита), C-565/21, EU:C:2023:212).
- 4 Според ответника комисионата за обработка не е неравноправна. По-конкретно той счита, че посочената практика на Tribunal Supremo (Върховен съд) е в пълно съответствие с посочената практика на Съда и последният вече е изяснил съществуващите съмнения относно комисионата за обработка.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 5 В решение от 16 юли 2020 г., CaixaBank и Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 и C-259/19, EU:C:2020:578) Съдът се произнася относно комисионата за обработка в Испания по две преюдициални запитвания, отправени от първоинстанционни съдилища. По-конкретно Съдът приема следното в точки 2 и 3 от диспозитива:

„2) Член 3, член 4, параграф 2 и член 5 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че договорните клаузи, попадащи в обхвата на понятието „основен предмет на договора“, трябва да се разбират като клаузи, определящи основните престации по договора и които сами по себе си го характеризират. Обратно, клаузите, които имат акцесорен характер по отношение на клаузите, определящи самата същност на договорното отношение, не попадат в обхвата на това понятие. Фактът, че комисиона за

обработка е включена в общата себестойност на ипотечен кредит, не означава, че тя е основна престация по договора. Във всички случаи юрисдикцията на държава членка е длъжна да провери ясения и разбираем характер на договорна клауза, която се отнася до основния предмет на договора, независимо от транспонирането на член 4, параграф 2 от посочената директива в правния ред на тази държава членка.

- 3) Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че клауза в договор за кредит, сключен между потребител и финансова институция, която възлага на потребителя заплащане на комисиона за обработка, може да създаде в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между произтичащите от договора права и задължения на страните в противоречие с изискването за добросъвестност, ако финансовата институция не докаже, че тази комисиона съответства на действително предоставени услуги и направени разходи, като това следва да се провери от запитващата юрисдикция“.
- 6 Според Tribunal Supremo (Върховен съд) обаче решението на Съда е било обусловено от неправилно представяне на испанската национална правна уредба и съдебна практика на Tribunal Supremo (Върховен съд). Поради това той решава да отправи до Съда преюдициално запитване (дело C-565/21).
- 7 В посоченото преюдициално запитване Tribunal Supremo (Върховен съд) посочва, че на първо място, що се отнася до вътрешната правна уредба, на Съда е предадено само съдържанието на разпоредбите, съгласно които банковите комисиони трябва да съответстват на действително предоставени услуги, но не са споменати други разпоредби, които регламентират комисионата за обработка и установяват по отношение на същата режим, който съществено се различава от този на останалите банкови комисиони. На второ място, във връзка с изложението на практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд), той посочва, че на Съда е представена „национална съдебна практика, съгласно която клаузата, наречена „комисиона за обработка“, издържа автоматично на проверката за прозрачност“, докато в действителност такава практика не съществува.
- 8 Tribunal Supremo (Върховен съд) посочва, че в решение № 44/2019 той всъщност постановява, че клаузата относно комисионата за обработка не е неравнопоставена, ако издържа проверката за прозрачност, с други думи — ако е съставена на ясен и разбираем език в съответствие с широкото тълкуване, възприето в практиката на Съда.
- 9 Що се отнася до проверката за прозрачност на спорната клауза, Tribunal Supremo (Върховен съд) посочва, че в решение № 44/2019 той приема, че правната уредба, която регламентира комисионата за обработка, има за цел да гарантира тази прозрачност (обединяване в една комисиона на всички възнаграждения, които биха могли да съответстват на дейностите, свързани с отпускането на заема или кредита, еднократно събиране, информиране на

потребителя за нейното съществуване преди подписването на договора и включване на тази комисиона при изчисляването на годишния процент на разходите (ГПР).

- 10 Tribunal Supremo (Върховен съд) посочва още, че в решение № 44/2019 са изложени други основания в подкрепа на прозрачността на спорната клауза: първо, потребителите, които искат да сключат договор за ипотечен заем или кредит, поначало знаят, че в повечето случаи банките, освен възнаградителната лихва, събират и комисиона за обработка; второ, съгласно уредбата на стандартизираните информационни формуляри банките са длъжни да информират потенциалните клиенти за наличието на въпросната клауза, а комисионата обикновено е предмет на рекламите на банките; трето, това е комисиона, която се заплаща изцяло при отпускането на кредита, което кара средният потребител да и обръща специално внимание като съществена част от икономическата тежест, понасяна от него във връзка с кредита; четвърто, текстът, мястото и структурата на клаузата позволяват да се приеме, че същата представлява съществен елемент от договора.
- 11 Освен това Tribunal Supremo (Върховен съд) посочва, че в подкрепа на изложените аргументи могат да бъдат посочени и няколко решения на Съда. На първо място, установен критерий в практиката на Съда е, че когато комисионата за обработка е предварително известна и нейният размер или методът за изчисляването ѝ, както и моментът, в който се заплаща, са ясно посочени по такъв начин, че клиентът може да прецени произтичащите за него икономически последици, а наличието ѝ е надлежно оповестено, трябва да се счита, че тази комисиона издържа проверката за прозрачност, независимо че извършваните услуги или дейности не са подробно описани, стига естеството на действително извършените услуги или дейности да може да бъде разбрано или изведено от договора, разглеждан в неговата цялост.
- 12 В този смисъл, според Tribunal Supremo (Върховен съд), могат да бъдат посочени заключение на генерален адвокат Hogan по дело C-621/17, Kiss и CIB Bank, EU:C:2019:411, по отношение на така нареченото „комисионно възнаграждение за отпускане на кредита“ (т. 16, 37 и 38); решение на Съда от 3 октомври 2019 г., Kiss и CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820 (т. 38, 39 и 45); цитираното решение на Съда по съединени дела C-224/19 и C-259/19 (т. 68); както и решение на Съда от 3 септември 2020 г., Profi Credit Polska, съединени дела C-84/19, C-222/19 и C-252/19, EU:C:2020:631 (т. 75).
- 13 От друга страна, според Tribunal Supremo (Върховен съд), когато насрещните услуги са предоставени във връзка с управлението или отпускането на заема или кредита и тяхната стойност не е непропорционална, клаузите, които установяват комисионни възнаграждения или разноски като разглежданите, не засягат неблагоприятно правното положение на потребителя, нито създават в негов ущърб значителна неравнопоставеност между правата и задълженията на

страните, в противоречие с изискванията за добросъвестност. В това отношение отново може да бъде посочено решение на Съда от 3 октомври 2019 г., Kiss и CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820 (т. 54—56).

- 14 На последно място, Tribunal Supremo (Върховен съд) моли Съда да вземе предвид, че след постановеното от него решение по съединени дела C-224/19 и C-259/19, голяма част от испанските съдилища продължават да прилагат практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд) относно комисионата за обработка, приемайки, че изходната постановка в посоченото решение не съответства на испанското право, докато други испански съдилища са тълкували същото решение като обявяващо практиката на Tribunal Supremo (Върховен съд) за противоречаща на правото на Съюза в тази област.
- 15 На 16 март 2023 г. Съдът постановява решение по дело C-565/21, CaixaBank (Комисиона за обработка на кредита), EU:C:2023:212.
- 16 На 29 май 2023 г. Tribunal Supremo (Върховен съд) установява в решение № 816/2023 (ES:TS:2023:2131) по делото, във връзка с което е отправил преюдициалното запитване по дело C-565/21, критериите, които трябва да се прилагат за преценката за действителност на комисионата за обработка не като цяло, а като се извърши анализ на всеки конкретен случай.
- 17 Запитващата юрисдикция по настоящото дело счита, че в посоченото решение № 816/2023 Tribunal Supremo (Върховен съд) не е взел предвид всички точки от решение от 16 март 2023 г., CaixaBank (Комисиона за обработка на кредита), C-565/21, EU:C:2023:212, отнасящи се до контрола за неравноправност на клаузата относно комисионата за обработка. Тя по-специално критикува посоченото решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) за това, че, като се изхожда от очевидността, че комисионата за обработка сама по-себе си не е неравноправна, са взети предвид само два аспекта, за да се стигне до извода, че в конкретния случай тази комисиона не е неравноправна, а именно:
 - услугите, за които се плаща тази комисиона, не са включени в други събирани от потребителя комисиони и такси и
 - платената сума (845 евро) върху главница от 130 000 евро не е непропорционална, доколкото представлява 0,65 % от главницата, а според достъпните в интернет статистически данни за средния размер на комисионите за обработка в Испания този размер е между 0,25 % и 1,50 %.